

у цьому сенсі є вислів римського історика Тіта Лівія про Закони XII таблиць як про джерело усього римського права. Юридичними джерелами правоутворення у ранній Візантії юстиніанівської доби стали переважно правові феномени передкласичної та класичної доби: преторське право та *jus civile* в інтерпретації юристів класичного періоду, що мали право *responsa*, правові доктрини римських класиків. Для середньовізантійського права (VIII – XII) це *Corpus juris civilis*, для пізньовізантійського права (XIII) – Синтагма Матвія Властаря та Шестикнижжя Арменопуло. Втім об'єктом законотворчості були й сучасні для законодавця нормативно-правові акти та чинні правові доктрини.

г) саме такі джерела складають наступну визначену нами групу, ознакою якої є наступне: чинне право і джерело правоутворення належать до одного історичного періоду. Наприклад Епанагога була джерелом Прохіроноу, який у свою чергу вплинув на приватну нормотворчість, в результаті якої з'явилися численні приватні переробки Прохіроноу, які використовувались у судовій практиці.

д) джерела дослідження (пізнання) права – у нашому випадку це юридичні та неюридичні джерела, що з'явилися впродовж історії Візантії. До першої групи належать: а) правова доктрина, ознаки якої знаходимо в преамбулах до тієї чи іншої збірки, кодексу чи зводу законодавства (Дігести, Еклога, Василіки, частково Прохірон), а іноді у перших титулах юридичних збірок (Дігести, Інституції, Епанагога); б) нормативно-правові акти, систематизовані в юридичних збірках від Кодексу Феодосія (458 р.) до Василік (поч. X ст.), а також в приватні юридичні зводи: від кодексів Григорія та Гермодена (поч. IV ст.) до Шестикнижжя Арменопуло (1345 р.); в) приватні копіяції та переробки (переважно Еклоги, Прохіроноу та Епанагоги). До другої групи джерел відносяться відповідні пам'ятники неюридичного змісту, що дотичні, зокрема, до таких явищ як правосвідомість, правові погляди, християнська релігія як основна форма суспільної свідомості, а також низка матеріальних артефактів, що сприяють пізнанню публічного та приватного права. Усі юридичні та неюридичні групи джерел пізнання права є складовими елементами правової культури яка, таким чином, є більш об'ємним поняттям, ніж правова система.

Дослідження візантійського права неможливе без залучення правових джерел християнської Церкви, які стали унікальним явищем світової історії та правової

культури. Отримавши на Вселенських соборах статус джерел канонічного права, вони зберегли свій позачасовий (трансцендентний) характер та юридичну силу до новітніх часів. Першоджерелами канонічного права стали Апостольські правила, Правила Вселенських та Помісних соборів, Правила святих отців Церкви, правові принципи яких походять з максим Божого Одкровення. Канонічні приписи, після ціннісно-правових явищ Святого писма, стали першоджерелами християнської правової доктрини, а також шлюбно-сімейного права Візантії, правові принципи якого набрали сакрального смислу та трансцендентного значення.

1. Бенеманский М. Прохирон. – Вып. I. – Сергеев Посад, 1906. 2. Боголепов Н.П. Ученик истории римского права. – М., 1900. 3. Браун П. Тіло і суспільство: чоловіки, жінки та сексуальне зречення в ранньому християнстві. – К., 2000. 4. Горчаков М.И. О тайне супружества. – СПб, 1910. 5. Громогласов И.М. О вторых и третьих браках в православной церкви // Богословский Вестник. – 1902. Ноябрь. 6. Гуляев Н. Предбрачный дар в Римском праве в памятниках Византийского законодательства. – Дерпт, 1891. 7. Дзейко Ж.О. Законодавча техніка в Україні: історико-теоретичне дослідження – К., 2007. 8. Дигесты Юстиниана / Пер. с лат.; Отв.ред. Л.Л. Кофанов. Введение. – М., 2002. 9. Дигесты Юстиниана / Перевод с латинского. Том I. – М., 2002. 10. Дячук Л. Поняття шлюбу у візантійській правовій культурі // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Вип. 29. – К., 2009. 11. Жоль К.К. Методы научного познания и логика. – К., 2001. 12. Заозерский Н.А. На чем основывается церковная брачная юрисдикция. – Б.М., 1902, март. 13. I.Красин. Положение ныне в древнейшем Риме // Православный Собеседник. – 1877, Ч.III. 14. Лебедев А.П. Очерки внутренней истории Византийской Восточной церкви в IX-X вв. – М., 1878. 15. Липшиц Е.Э. Право и суд в Византии в IV – VIII вв. – Л., 1976. 16. Неволин. Полное собрание сочинений. Т.III. – К., 1880. 17. Павлов А. Синадальное постановление Константинопольского патриарха Харитона (1177-1178) о третьем браке, редактируемое Федором Вальсмоном. // Византийский Временник. – Т.IV, отд. I. 18. Покровский И.А. История римского права. – Петроград, 1918. 19. Покровский И. История римского права. – Мн., Харьков. – 2002. 20. Покровский Н.В. Брачные венцы и царские короны // Христианское чтение. – 1882. – Ч. IV. 21. Соколов И.И. О поводах к разводу в Византии IX-XV вв. – СПб, 2005. 22. Соколов И.И. Усыновление и его отношение к браку в Византии и на современном греческом Востоке. Историческо-правовой очерк. – СПб, 1910. 23. Суворов Н.С. О гражданском браке. – Ярославль, 1887. 24. Тарановский Ф.В. История русского права. – М., 2001. 25. Хартман Г.М. Значение греческой культуры для развития итальянского гуманизма // Византийский временник. – Т. XV. – М., 1959. 26. Хвостов В.М. История римского права. – Пятое издание, исправленное и дополненное. – М., 1910. 27. Шенвиц Ф. Власть римского домовладыки. – Варшава, 1914. 28. Шершеневич Г.Ф. Общая теория права: учебное пособие. Т. 2. Вып. 2,3,4. – М., 1995. 29. Шулин Фр. Учебник истории римского права. Пер. с нем. И.И. Щукина. Под ред. Хвостова В.М. – М., 1893. 30. Эклога. Византийский законодательный свод VIII века (перевод Е.Э. Липшица). – М., 1965. 31. Zachariae von Lingenthal K.E. Geschichte des griechisch-romischen Rechts. – Aalen, 1955.

Надійшла до редколегії 17.02.10

А. Йовенко, асп.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ НІМЕЧЧИНИ В УМОВАХ ВОЗ'ЄДНАНОЇ КРАЇНИ (1990 – 1996 рр.)

У статті розглядається процес поширення Національно-демократичної партії Німеччини у нових федеральних землях після об'єднання Німеччини, її місце і роль у німецькій політиці та у зростанні право-екстремістського насилля, реакція на діяльність НДПН державних органів влади та суспільства.

The article runs about the spread of the National Democratic Party of Germany to Eastern Germany after German unification, its place and role in German politics, growth of right-extremist violence, reaction of public authorities and society to NPD activities.

Основні завдання статті: з'ясувати стан регіональної підтримки та сприйняття НДПН політичними партіями, суспільством у всій державі та в регіонах переважаючої підтримки виборців, прослідкувати процеси взаємодії НДПН та ННС та процес поширення НДПН у Східній Німеччині, проаналізувати можливу роль НДПН у зростанні право-екстремістського насилля після об'єднання Німеччини, визначити реакцію на діяльність НДПН державних органів влади та суспільства.

Після виникнення Національно-демократичної партії Німеччини у 1964 році як об'єднувача правоекстремістського табору партія пережила злети і падіння на політичній арені ФРН. Перший період формування НДПН (1964-1967 рр.) закінчується виходом з партії Фрітца Тілена, що був головою партії. Другий етап (1967-1971 рр.) можна пов'язати з приходом до керма партії Адольфа фон Тадена, коли партія вже мала місця в земельних парламентах та переживала час свого роз-

квіту. Якщо в лавах НДПН результат виборів до Бундестагу у 1969 році – 4,3 % вважався невдалим, посіяв розчарування та внутрішні чвари з питань правильності політичного курсу, то дослідники називають його неабияким успіхом, а сам період з 1964 по 1969 рр. "жирними роками НДПН". У 70-х роках НДПН втрачала політичний вплив та прихильників партії. Для періоду 1980-1989 роки помітним було зростання політичної активності НДПН. У ці роки НДПН діє на фоні появи "нових правих" партій: Німецького народного союзу (ННС) та Партії Республіканців. У цей час характерною була співпраця НДПН з ННС.

Властивими для досліджуваного етапу історії НДПН 1990 – 1996 років є процеси пов'язані з об'єднанням Німеччини та завданнями, що стояли перед партією у нових федеральних землях під час керівництва партією Гюнтером Декертом.

Досить докладним джерелом вивчення історії НДПН є щорічні "Звіти по захисту конституції", які відслідковують активність та діяльність правоекстремістських партій та організацій. Також важливими джерелами стали статті з газети "Франкфуртер Альгемайне" та серія документальних, статистичних і довідкових матеріалів "Архів сучасності. Німеччина 1949-1999 роки".

Основні завдання статті: з'ясувати стан регіональної підтримки та сприйняття НДПН політичними партіями, суспільством у всій державі та в регіонах переважаючої підтримки виборців, прослідкувати процеси взаємодії НДПН та ННС та процес поширення НДПН у Східній Німеччині, проаналізувати можливу роль НДПН у зростанні право-екстремістського насилля після об'єднання Німеччини, визначити реакцію на діяльність НДПН державних органів влади та суспільства.

18 січня 1989 року в Лейпцигу була заснована ідейно близька до НДПН Середньо-німецька Національно-демократична партія та її молодіжна організація [11, S. 403]. Нові масштаби Німеччини розширили для НДПН сфери і напрями політичної активності: німецьке питання, біженці та політика щодо іноземців.

У кінці вересня 1990 року на конгресі у Лейпцигу Молоді націонал-демократи об'єднуються з однодумцями з НДР у Федеральний союз МНД. Федеральним керівником організації став Франк Голендер, який до цього був головою земельного союзу МНД у Саксонії [3, S. 289].

Початок 90-х років характеризується зростанням насилля на національному підґрунті, а нову пляму на репутації партії поставили факти насилля з боку членів НДПН. А саме 5 жовтня 1990 року приблизно 20 правих екстремістів під проводом члена НДПН у м. Брюль напали на трьох нігерійців та нанесли їм важкі поранення [3, S. 296]. У 1990 році кількість членів правоекстремістських партій НДПН та ННС зменшилась в середньому на 10 %. Кількість порушень закону правими екстремістами знизилась, а кількість злочинів, до яких були причетні організовані неонацистські групи збільшилась до 128 (1989 рік – 103) [1, S. 8970]. Готові до насилля праві екстремісти, що менше цікавилася політикою, а воліли вирішувати питання іноземців силою. Це свідчить про радикалізацію правих екстремістів та бажання вийти за рамки діяльності партій.

Партія діяла у межах конституції, а її члени часто працювали у комунальних органах влади. За даними "Звіту по захисту конституції" у 1990 році з 222 правих екстремістів на адміністративних державних посадах – 104 були членами НДПН. У 1989 році – ця цифра становила вже 113 осіб [13, 1991, S. 90].

Окрім нападів на іноземців та тілесних ушкоджень поширеним явищем стали підпали житлових будинків, де мешкали особи іноземного походження. Після судо-

вих справ було виявлено, що деякі з таких випадків були організовані членами НДПН або вони приймали у них участь. Так було виявлено, що колишній голова округу НДПН у землі Мекленбург-Передня Померанія фон Хагенов та функціонер партії з землі Шлезвіг-Гольштейн Форстер знали про підпал та були присутні у визначеному місці біля притулку для біженців, хоча не приймали участі у підпалі. За 15 хвилин після початку підпалу подальшим діям завадила поліція. У злочині було звинувачено 10 осіб у віці від 15 до 25 років [7]. Газета "Франкфуртер альгемайне" повідомляє, що після шокуючих подій у м. Мьольн у середовищі молодіжного руху скінхедів не відбувалося очевидних злочинів. Але тиша є оманливою, адже скінхеди та неонацисти з 3-х заборонених організацій знаходять своє місце у лавах НДПН, особливо у східній Німеччині [6]. У своїх друкованих виданнях НДПН агітувала проти іноземців та вбачала смертельну загрозу у засиллі іноземців [13, 1991, S. 111].

7 жовтня 1990 року на позачерговому з'їзді НДПН у м. Ерфурт до цього самостійна НДПН у колишній НДР була прийнята до складу партії НДПН з ФРН. Її голова доктор Райнер Прігге став 4 замісником голови партії [3, S. 289]. На об'єднавчому партійному з'їзді до 11 західно-німецьких земельних союзів партії приєдналося ще 5 східнонімецьких [13, 1990, S. 108]. Однак партія й надалі спиралася на створену у січні 1989 року "Середньо-німецьку національно-демократичну партію" [13, 1990 S. 118].

8 жовтня 1990 року Бундесрат ухвалив зміни до Закону про вибори, який ускладнив рівність у шансах малих партій при участі у виборах, серед них Екологічно-демократичної партії та НДПН. Вони висунули скарги, адже закон передбачав "кворум підписів" – 2000 або в середньому тисячну долю від всього виборчого населення для земельних списків [1, S. 8864].

ННС публікувала у газетах заклик збирати підписи на користь НДПН для виборів до Бундестагу. У свою чергу вона вбачала у співпраці можливість переманити розчарованих прибічників НДПН [13, 1990, S. 108].

На перших загальних німецьких виборах до Бундестагу 2 грудня 1990 року НДПН отримала 0,3 % голосів виборців в цілому по країні і залишилася з результатом 0,2 % у східній Німеччині далеко від своїх очікувань. У 1990 році найкращий результат партії був на виборах до ландтагу Саксонії – 0,7 %, а у Нижній Саксонії та землі Саарланд – по 0,2 % голосів виборців [5, S. 21]. Водночас Республіканці отримали відповідно 2,1 % та 1,3 % у східній Німеччині [11, S. 403]. НДПН потрапила у фінансову кризу і змушена була повертати 820.000 німецьких марок відшкодування для виборчої компанії [14, S. 67]. У середині грудня 1990 р. Мартін Мусгунг залишив свою посаду у зв'язку з результатами виборів до Бундестагу і його обов'язки почав виконувати заступник Вальтер Бахманн [13, 1991, S. 108].

За оцінками "Звіту по захисту конституції", у 1991 році НДПН та ННС переслідують ворожі до конституції цілі та підтримують одна одну на виборах. Обидві організації ставлять під сумнів вільний демократичний устрій Німеччини. Основою виборчої агітації стала расистська компанія, спрямована проти іноземців, а особливо проти біженців [13, 1992, S. 105]. У зв'язку з переходом членів партії до Німецької ліги за народ та батьківщину (була заснована 3 жовтня 1991 року і туди увійшли деякі представники Республіканців, НДПН та ННС) баланс успіху у співпраці з ННС було втрачено [13, 1992, S. 107]. Адже ідею співпраці з ННС і раніше підтримували не всі функціонери партії, але співпраця на виборах продовжилася.

За результатами виборів 1991 року у Бремені ННС отримав 22.878 голосів виборців. З 6 мандатів 2 належали членам НДПН, що були у списку ННС [13, 1992, S. 109]. На виборах у Нижній Саксонії, де НДПН виступала одноосібно, вона отримала 0 %, але на виборах в окружні органи влади за НДПН все ж проголосувало 2.393 виборців, а до місцевого самоуправління 1.055 і в двох общинах пройшли 2 кандидати. Загалом до органів місцевої влади через списки НДПН потрапив 41 правий екстреміст [13, 1992, S. 112].

На партійному з'їзді 8 – 9 червня 1991 року головою партії було обрано Гюнтера Декерта, що поклато кінець кризи у керівництві партії. Партія проводила курси для своїх членів у власному освітньому центрі на озері Ізео (Італія). Фінансове становище партії було покращено завдяки внескам у сумі 350.000 німецьких марок та радикальній економії у партійному апараті [13, 1992, S. 112]. Гюнтер Декерт приймає рішення не продовжувати співпрацю з ННС [11, S. 404].

13 листопада 1992 Гюнтера Декерта засуджено за переклад доповіді "Експерти Газових камер" Фреда Лейхтера з США [11, S. 406]. Під час головування Декерта у партії (1991-1995 роки) партія посилено концентрувалась на "питанні іноземців". У Німеччині його сприймали як ревізіоніста історії і тому багаторазово притягували до суду. Партія почала частіше потрапляти у заголовки газет з негативним забарвленням [4, S. 336].

Хоча офіційно НДПН і відмежовувалась від неонацизму, її члени, як і члени молодіжної організації МНД та інших правоекстремістських партій, 14 серпня 1993 року взяли участь у марші пам'яті Рудольфа Гесса у місті Фулда [13, 1993, S. 109]. Діяльність НДПН не лишалася без уваги інших політичних сил, так 18 вересня 1993 року партійний з'їзд у містечку Коппенбрюгге (Нижня Саксонія) було перервано з-за тиску демонстрантів та комунальних політиків [11, S. 406].

В період з 1991-1994 роки було зареєстровано значне підвищення кількості правоекстремістських злочинів. Прямо не можна стверджувати, що вони пов'язані з діяльністю окремих правоекстремістських партій. Однак відбувалися вони під впливом правоекстремістської ідеології, пропаганди партій і організацій, які часто офіційно заперечували свій зв'язок з цими злочинами. На основі дослідження 758 судових рішень федеральна служба з охорони конституції визначила, що 7 злочинців були членами саме НДПН, а ще 10 мали зв'язок з правоекстремістськими організаціями та НДПН, 4 з організацією "Молоді вікінги" [13, 1994, S. 95]. Участь неонациста Евальда Альтханса у виборах на посаду мера Мюнхену за списком НДПН свідчить про контакти та співпрацю партії з неонацистами [13, 1994, S. 123].

Межа між неонацизмом та правим екстремізмом у політиці була доволі розмитою. Поряд з НДПН у досліджуваному періоді існували і інші партії правого спрямування, що в різний час були суперниками, або тимчасовими виборчими союзниками партії. Крім політичних партій в Німеччині існували зареєстровані організації правого та неонацистського спрямування, що частково зазнали заборони у 90-х роках. Після заборон їх члени часто шукали місце у партіях у тому числі і у НДПН. З приходом туди вони поширювали свою більш радикальну ідеологію у партії. В свою чергу НДПН, часто виступала на спільних заходах з більш радикальними організаціями та молодіжними спільнотами скінхедів чи хуліганів. Однак часто це не можливо означити як співпрацю, а лише як участь окремих членів партії. Переплетіння ідеології та сфер впливу цих організацій є предметом окремого дослідження.

Середина 90-х років є досить невдалою для НДПН у політичному плані. Зменшується кількість членів та виборців партії, адже вони переходять в інші право-радикальні чи неонацистські структури. Але на фоні зросту правого насилля проти іноземців партія офіційно відмежовується від цих випадків.

Газета "FAZ" повідомляє 23 жовтня 1994 року, що Гюнтер Декерт знову підняв питання про співпрацю право-радикальних та право-екстремістських партій. Він сказав, що з огляду на результати парламентських виборів, у майбутньому національні групи та партії мають заключити союз і запропонував Республіканцям обійми [8]. Герхард Фрей у свою чергу запропонував Республіканцям співпрацю ННС. Але це не дало результатів. Політичний союз між НДПН, ННС та Німецькою лігою за народ та Батьківщину так і не було створено [13, 1994, S. 136].

Гюнтер Декерт покладав надії та вкладав гроші у проект право-екстремістської ревізіоністської компанії, яка ставила під сумнів вину нацистського режиму у Другій світовій війні та масові вбивства євреїв. А НДПН у свою чергу агітувала проти Європейського союзу, аргументуючи це тим, що все потоне у каші регіонів та народів, а Німеччина має і завтра лишатися країною народів [13, 1995, S. 132].

Молоді націонал-демократи продовжували активно проводити різноманітні акції. А от факельну ходу МНД повз єврейську общину 22 квітня 1994 року у Франкфурті було заборонено. МНД обґрунтовувало акцію, що мала відбутися, як хода пам'яті жертв від антифашистів [9].

Судові справи, порушені у зв'язку із висловлюваннями окремих членів НДПН, продовжувалися. 23 червня 1994 року у результаті судової справи земельний суд Манхейма засуджує Гюнтера Декерта до сплати штрафу у розмірі 10.000 німецьких марок та 1 року позбавлення волі за розпалювання міжнародної ворожнечі та расову ненависть. Цей судовий вирок був сприйнятий з нерозумінням як у самій Німеччині політиками, суспільством та центральною радою євреїв, так і за її межами [1, S. 9272]. Прокуратура вважала міру покарання заниженою і недоцільною як і відкладення терміну позбавлення волі. Тому Верховний суд відмінив це судові рішення, а судову справу постановив передати до земельного суду у Карлсруе. Ці події навколо особи керівника партії викликали неабиякий інтерес у пресі, а фактичний результат лише надав партії та Декерту додаткову популярність [13, 1995, S. 132]. У політикумі зросло незадоволення суддею Орлетом, що виніс занадто м'який вирок і висловився з розумінням та симпатією до антиконституційних та антисемітських слів Гюнтера Декерта. Як повідомляє "Spiegel", судді та парламентарі з ХДС, НДПН та ВДП землі Баден-Вюртемберг відкрили дискусію про можливість обвинувачення та засудження судді [12]. Депутати ландтагу мали підозру про можливі дружні контакти судді та Декерта. У вирокі пролунали слова: "Декерт не антисеміт у сенсі націонал-соціалістичної расової ідеології, Декерт – сильна характером, відповідальна особистість з ясними принципами..." [10]. Суддя в свою чергу заявив, що якби йому довелося ще раз виносити вирок, він би написав його слово в слово. Лікар засвідчив серцеву хворобу судді, а суддя з власної волі вирішив піти на пенсію. Один з речників міністерства юстиції заявив, що за станом здоров'я та віком у 60 років, суддя Орлет має на це право [10]. Резонансна справа навколо голови НДПН переросла у справу честі суду та правосуддя у Німеччині. Ця справа залишилася в межах судового процесу проти Декерта та дослідження поведінки судді, але не переросла у якісь конкретні дії держави чи судово-

вої системи проти НДПН, зробивши неабиякий піар Гюнтеру Декерту та партії у німецькому соціумі.

Вперше за останні 30 років партія не прийняла участі у виборах до Бундестагу. Це пов'язують з тим, що 12 червня 1994 року партія отримала на виборах до Європейського парламенту лише 0,2 відсотки, що не дозволило їй отримати часткове державне фінансування [13, 1994, S. 132]. Гюнтера Декерта був переобраний у місцеву раду округу Рейн-Некар кількістю голосів 3,4 %. Також партія прийняла участь у комунальних виборах у 7 федеральних землях, але лише у землі Баден-Вюртемберг змогла отримати 4 мандати [13, 1994, S. 133].

Вже у вересні 1994 року Гюнтера Декерта було усунуто з посади голови партії, бо судові звинувачення проти нього шкодили партії. У 1995 році вирок земельного суду Карлсруе було переглянуто та підтверджено Верховним судом ФРН. Звинувачення полягали у спонуканні до расової ворожнечі та поширенню національної ворожнечі (справа почалась з того, що Декерт не погоджувався з фактом систематичного отруєння газом євреїв у концентраційних таборах націонал-соціалістів) [2]. За іншою інформацією, однією з причин усунення з посади було розтрощання партійних коштів і на внутрішньопартійному процесі Декерта було позбавлено посади [4, S. 336]. 10 червня 1995 року Гюнтера Декерта знову обрали головою партії. З 14 листопада Гюнтер Декерт відбував покарання – 2 роки ув'язнення [13, 1996, S. 156]. Ревізіонізм Декерта Верховний суд визнав "очевидно необґрунтованим", а суддя з Манхайму отримав догану за правову помилку та применшення міри покарання [1, S. 9293].

У 1994 році кількість членів партії зменшилась на 500 чоловік. Партія досі мала борги за участь у виборчій компанії до Бундестагу у 1990 році та до парламенту землі Баден-Вюртемберг у 1992 році у сумі 1,2 мільйона німецьких марок. Партія мала повернути ці використані кошти державі, оскільки не досягла 5 % бар'єр (НДПН сплачувала щорічний відсоток за затримку повернення 32.000 НМ) [13, 1995, S. 133]. Партія отримала у спадок земельну ділянку та 375 000 НМ. Про цей факт було написано в газеті "Німецький голос", що спонукало читачів до створення схожих заповітів на користь партії. Це дало свої результати і партія отримала ще 200 000 НМ, які хотіла використати на організацію центру партійної освіти. Виборчі результати 1995 року були незначними. Партія досягла 0,3 % на виборах до ландтагу землі Гессен, 0,1 % – на комунальних виборах у Бремени та 0,2 % – у Бремерхафені [13, 1996, S. 157].

1996 рік був невдалим для НДПН на виборах. Партія отримала лиш 2 мандати у округах Нижньої Саксонії. Це вдалося завдяки спільним спискам "Правий союз" у союзи з Республіканцями [13, 1997, S. 136].

Ситуація, що склалася навколо колишнього голови Гюнтера Декерта мало не розколола партію і тому на з'їзді партії 23-24 березня 1996 року у місті Бад Дюркхайм було обрано нове правління партії. Новим головою з невеликою більшістю голосів було обрано голову баварської земельної організації НДПН Удо Фойгта.

Після об'єднання ФРН НДПН вдало поширює свій вплив на нові федеральні землі та збільшує свою чисельність за рахунок правоекстремістської та неонацистської молоді, яка походить часто з соціально слабких регіонів східної Німеччини.

У 90-х роках партія знаходилась у слабкому фінансовому становищі і від матеріального краху її врятувало відшкодування витрат на виборчі перегони, можливість відстрочки повернення коштів державі та успадкування нерухомого майна від приватних осіб.

За рахунок нових засобів поширення масової інформації, таких як Інтернет, партія залишилась актуальною політичною силою насамперед у молодіжному середовищі та поширювала пропаганду в слабко контролюваному державою інформаційному полі.

Гюнтер Декерт на посаді голови партії визначав її політичну лінію, задавав тон, був прикладом для партії, вів посилену кампанію проти іноземців. Період його керівництва характеризувався гострими ревізіоністськими висловлюваннями, за що він неодноразово попадав за ґрати і, тим самим, створював партії певний імідж, судові тяганини та рекламу.

Дев'яності роки називають другою хвилею неонацизму, адже в цей час в Німеччині відбувається збільшення кількості насилля на правому ідеологічному підґрунті, що було спровоковано великою кількістю невирішених соціальних проблем з біженцями та іноземцями, які на думку агресивно налаштованих правих екстремістів і були винні у цих проблемах.

1. Archiv der Gegenwart – Deutschland 1949 bis 1999. – Basiert auf der 10bändigen Buchausgabe bei Siegler Verlag 2000. – Berlin: Directmedia-Publ., 2002. – 1 Scheibe und Bedienungsanleitung (Digitale Bibliothek; 78).
2. Behn H., Eisenacher E. Politische Zeittafel 1949 – 1979. – Bonn: Presse u. Informationsamt d. Bundesregierung, 1981. 3. Benz W. (Hrsg.) Rechtsextremismus in Deutschland. Voraussetzungen, Zusammenhänge, Wirkungen. – Frankfurt am Main: Fischer-Taschenbuch-Verlag, 1994.
4. Decker F., Neu V. Handbuch der Deutschen Parteien. – Wiesbaden, 2007. 5. Falter J. W. Wer wählt rechts? : die Wähler und Anhänger rechtsextremistischer im vereinigten Deutschland. – München: Beck, 1994.
6. Die Ruhe nach Mölln war trügerisch Skinheads sind kaum zu kontrollieren // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – 1993. – 1 Juni. 7. Überfall von ehemaligen NPD-Vorsitzenden organisiert // 25.05.1993 10. 8. NPD-Chef will Republikaner "offensiv umarmen" // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – 1994. – 24 Oktober. 9. Antisemitische Schriften bei Hausdurchsuchung gefunden // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – 1994. – 23 April. 10. Richter Orlet geht in den Ruhestand // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – 1995. – 11 Mai.
11. Kowalsky W. Rechtsextremismus. Einführung und Forschungsbilanz. – Opladen: Westdt. Verl., 1994. 12. Viel zu schwammig // Spiegel, 1995, № 11. 13. Verfassungsschutzbericht 1990-1995. Bundesamt für Verfassungsschutz. 14. Wenzler T. Jugendlicher Rechtsextremismus in politischer und pädagogischer Übersicht – Ein Überblick. – Münster, 2001.

Надійшла до редколегії 17.02.10

С. Іванисько, канд. іст. наук

СТАРОКИЇВСЬКА ПАРАФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ СОФІЇ КИЇВСЬКОЇ

В статті йдеться про заходи, яких вживала Старокиївська парафія Української автокефальної православної церкви для збереження та ремонту Софійського собору.

The article tells about measures, that have been taken by the Old Kiev Parish of the Ukrainian autocephalous orthodox church for preserving and renovating the "Sophia Kievskaya" Cathedral.

Софійський собор у Києві збудований на початку XI ст. як головний кафедральний храм.

За часів правління Ярослава Мудрого та його нащадків Київська Софія набула статусу духовного і світсь-

кого центру столиці Давньоруської держави. Тут відбувались церемонії "посадження" князів на київський престол, прийоми іноземних послів; біля стін собору збиралося київське віче, відбувались собори руських єпис-